

BOTSWANA

Gratis mark på ett organiserat sätt

I Botswana får alla vuxna som vill en bit mark gratis av staten. I teorin. I praktiken är hanteringen av land- och fastighetsfrågor i mycket stort behov av modernisering. Men genom samverkan med Lantmäteriet i en omfattande landreform sker nu stora förändringar som även försvårar korruption och gör det möjligt för vanligt folk att belåna sina fastigheter.

Lapcas-projektet (Improvement of Land Administration Procedures, Capacity and Systems in Botswana), där Botswana och Lantmäteriet samverkar genom aktörssamverkan, bygger upp processer och system för effektiv hantering av fastighetsinformation. I Mosopa några mil väster om huvudstaden Gaborone finns en av Botswanas landnämnder. Här har mapparna flyttat till ett riktigt arkivsystem i väntan på skanning, vilket är en del av projektet. Arbetet med att uppdatera ägarinformation och tilldela fastighetsnummer pågår för fullt.

”En gång tog vi steget att gå ifrån träd som gränsmarkeringar, nu är det viktigt att gå vidare till nästa fas,” säger chefen Frengelin Selemogwe.

”Vi är en av de landnämnder som har lyckats bäst eftersom vi har sökt upp människor här i

samhället i stället för att kalla hit dem. När det är oklarheter begär vi in vittnesmål från grannar och från hövdingen.”

Fram till 1970-talet delades marken ut av hövdingen i byn. Gränsen gick ”från trädet till myrstacken”, eller, i särskilt gynnsamma fall, ”gå tills du inte orkar längre”. Inga markeringar, inga register. Allt byggde på att alla kände alla och pappershögarna växte hos landnämnderna till en logistisk mardröm. Samma tomt har delats ut till två personer och konflikterna om vem som äger vad har eskalerat. Väntetiden för att få en tomt är många år. Situationen har gynnat korruption, bland annat har högt uppsatta personer ansökt om och fått mark genom alla tolv landnämnderna.

Långtifrån alla vuxna invånare äger en bit mark. Om marken inte nyttjas, tar landnäm-

De botswanska och svenska lantmäterimyndigheterna har samarbetat kring en effektivare hantering av fastighetsinformation.

den tillbaka den och väntetiden är mycket lång på att få ett bevis på ägandet. Badirang Peotsile i Mosopa äger en bit land sedan omkring tio år. Hon är inte gift och en av få kvinnor som äger mark.

”Jag är här för att försöka förnya certifikatet, annars tar nämnden tillbaka marken eftersom jag inte har haft råd att bygga ett hus. Det är svårt, jag tar hand om fem barn, både barnbarn och föräldralösa barn,” berättar hon på plats hos nämnden i Mosopa.

”Men nu kan ju ni hjälpa mig att få behålla marken!”

Botswanas projektledare för Lapcas, Bareng Malatsi, betonar att kvinnor ofta har missgynnats traditionellt i fråga om markägare. Men nu beaktar nämnderna jämställdhet.

”Kvinnor har samma rätt som män att äga land, men i praktiken är det ovanligt,” säger han.

Frengelin Selemogwe tillägger att lagen och traditionen står i konflikt med varandra.

”Men kvinnor börjar vara medvetna om sina rättigheter och bryter mot traditionerna, säger hon. Nu har vi sett att kvinnor nyttjar sin mark bättre än männen, Lapcas har varit en ögonöppnare på det sättet.”

Samarbetet mellan Botswana och Lantmäteriet började med landets kartorganisation på 1980-talet. År 2013 är Lapcas inne på sitt femte och sista år. Åke Finnström var projektledare och tog tillsammans med två botswanska kollegor initiativet till Lapcas-projektet, vars svenska insats han nu har lett i fyra år. Det finansieras med cirka 50 miljoner från Botswana och 10 miljoner från Sida.

Åke Finnström berättar att projektet är upp-

Badirang Peotsile i Mosopa äger en bit land sedan omkring tio år. Hon är inte gift och en av få kvinnor som äger mark.

FOTO: ANNA PERSSON, ANNA P MEDIA

”Nu har vi sett att kvinnor nyttjar sin mark bättre än männen, Lapcas har varit en ögonöppnare på det sättet.”

/FRENGELIN SELEMOGWE

märksammat för sitt helhetsgrepp och för ovanligheten att arbeta med stamland (tribal land) som i Botswana omfattar upp till 75 procent.

”Vi har arbetat fram en långsiktig strategi för landprocesser som nu har godkänts och som genomförs. Vårt förslag till ny IT-strategi har också antagits av ministeriet,” säger han.

Den svenske projektledaren berättar att den politiska viljan är stark för landreformer. Förslag på nya lagar ska upp i parlamentet. De handlar bland annat om tvingande registrering av all mark.

”Befolkningen ska kunna använda marken som säkerhet vid lån, vilket man inte kan i dag. Situationen i dag är ren kapitalförstöring. Infrastruktur som sjukhus, skolor, industrier och bostadsfastigheter på stamland är egentligen dött kapital eftersom det inte finns med i den formella ekonomin.”

Han jämför med Sverige där cirka 80 procent av alla krediter säkerställs av fastigheter.

”Det är ryggraden i ekonomin. Om det lyckas kommer det att påverka hela Botswanas ekonomi, vanligt folk kan belåna sin mark och det kommer säkert att öka sysselsättningen och tillföra den formella ekonomin miljarder.”

FAKTA

SAMARBETSPARTNERS

Lantmäteriet och Botswana National Land Survey (den botswanska motsvarigheten till Lantmäteriet).

PARTNERS BIDRAG

48 000 000 SEK

SIDAS BIDRAG

9 400 000 (planeringsbidrag inkluderat) SEK

TIDSRAM

2011–2013

RESULTAT

■ Det lokala Lantmäteriets informationssystem har effektiviserats för arbetet med registrering av land. En manual är under tillverkning för att underlätta införandet av ett elektroniskt registreringssystem för att accelerera arbetet.

■ Flertalet planer har sjuvätsats för att mäta upp land, utbilda personal och modifiera existerande system som det lokala Lantmäteriet använder.

■ En by i Botswana har agerat testpilot där landmätning och registrering av ägarskap har upprättats, efterföljt av flera andra områden där samma process utförs. Den insamlade informationen ska skapa ett Master index för all landinformation i Botswana.

■ Ett strategidokument ämnat för landadministration har implementerats, vilket startade i 2011 och avslutas 2016, vilket resulterat i säkrad finansiering för vissa delar av projektet efter den Sida-finansierade aktörssamverkan.

■ Tre nya utbildningar i landadministration och ledarskap finns nu på universitetet i Botswana – ledarskapsutbildningen är på fyra år. Från Botswanas sida har 750 personer genomgått kortare eller längre utbildningar i dessa ämnen.